

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet, Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

DERES REF.:
18/3556

VÅR REF.:
2018/00984-002 TNY/ggr
443

DATO:
26.09.2018

HØRINGSSVAR – NYTT STRAFFEBUD OM BEFATNING MED BILDER SOM ER SÆRLIG EGNET TIL Å KRENKE PRIVATLIVETS FRED

Det vises til departementets høringsbrev 26. juni d.å.

1. Innledning

Ved Riksadvokatembetet har vi registrert at påtalemyndighetens praksis ved saker som gjelder spredning av intime bilder eller privatlivskrenkende bilder varierer i en viss grad. Som departementet også bemerker har dette sine naturlige grunner fordi saksforholdene ofte er forskjellige. Det er i dag flere straffebud som kan ramme ulike former for spredning av bilder som er egnet til å krenke privatlivets fred, og straffebudene er dels overlappende.

Selv om det er økt bevissthet om temaet spredning av intime/krenkende bilder i dag, er det likevel mye usikkerhet om hva som er straffbart, særlig i ulike ungdomsmiljøer. I slike miljøer synes det også å være en økende tendens til å sende seksualiserte bilder, jf. blant annet Medietilsynets undersøkelser om dette.¹ Mobiltelefoner med kamerafunksjon og en rivende utvikling på teknologifronten gir mulighet for en effektiv spredning gjennom ulike plattformer.

Bilder som først er på nettet er som kjent ikke så lett å fjerne, slik at krenkelsen blir vedvarende.

Riksadvokaten slutter seg til departementets beskrivelse av at dagens regulering fremstår fragmentert, og at det er behov for å tydeliggjøre grensene for det straffbare. En ny bestemmelse vil derfor ha pedagogiske og preventive virkninger, og vil kunne gi et helhetlig vern mot handlinger som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred.

Ved Riksadvokatembetet har vi for øvrig hatt en god del henvendelser fra media om omfanget av fenomenet. Spørsmålene har ikke kunnet besvares fullgodt fordi politiets koding baserer seg på hvilket straffebud som er overtrådt. Avhengig av det konkrete

¹ <http://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2018-barn-og-medier>

faktum kan forholdene som nevnt over blant annet subsumeres som både overtredelse av straffeloven § 311 (fremstilling av bilde som seksualiserer barn), § 266 (hensynsløs atferd), § 267 (krenkelse av privatlivets fred) eller bestemmelsen om heleri i straffeloven § 332 dersom materialet er utbytte av en straffbar handling. Åndsverkloven § 104 kan som kjent også benyttes. En bestemmelse som gir et slik helhetlig vern vil også ha en sideeffekt ved at det er lettere å gi svar på omfanget. Dette kan igjen bidra til økt oppmerksomhet og derved økt allmennprevensjon.

2. Nærmere om reguleringen

Riksadvokatens oppfatning er at det bør utformes et nytt straffebud fremfor å foreta endringer i eksisterende bestemmelser. En slutter seg således til departementets syn om at dette gir det beste grunnlag for en klar og pedagogisk bestemmelse. Vi har likevel noen merknader til departementets første alternativ (nye paragrafer 267a til 267 c i straffeloven).

For det første er riksadvokaten usikker på behovet for å ha med "og uten samtykke". Formuleringen "uberettiget" omfatter etter vårt syn det manglende samtykke. Bestemmelsen skal blant annet rette seg til unge, og spesielt i dette perspektiv bør lovteksten være så klar som mulig. Ved siden av "uberettiget" er passusen "og uten samtykke" ikke egnet til å klargjøre.

Bakgrunnen for departementets lovforslag er blant annet Stortingets anmodningsvedtak 8. mars 2018 (vedtak 532 (2017-2018)) hvor Stortinget ber regjeringen *"utarbeide et lovforslag som tydeliggjør at det er ulovlig uten samtykke å dele eller på annen måte offentliggjøre bilder av andre som har avslørende, nedverdiggende eller krenkende karakter, og som eksplisitt forbyr hevnporno, samt vurdere behovet for endring i strafferammen for denne typen lovbrudd"*.

Det kan synes som om den foreslåtte lovtekst i liten grad fanger opp Stortingets eksplisitte anmodning. Lovteksten er svært generell og kriteriet for det straffbare er om lyd- eller billedmaterialet er *"særlig egnet til å krenke noens privatliv"*. Denne formuleringen rammer vidt, og kjerneområdet for en ny bestemmelse er tross alt lyd- eller billedmateriale som har et seksualisert preg. Dersom lovteksten skal være klar og pedagogisk bør den inneholde formuleringer som også tydeliggjør det straffbare. De samme hensyn som nevnt over, om hvem bestemmelsen primært retter seg til, gjør seg med styrke gjeldende her. For ordens skyld bemerker riksadvokaten at ordet "hevnporno" i de fleste tilfeller er lite treffende og ikke bør benyttes.

3. Om strafferamme og valg av reaksjonsform

I forslaget til ny bestemmelse i straffeloven § 267a er det foreslått en strafferamme på fengsel inntil ett år. Det er ikke foreslått bøtealternativ. Med unntak av straffeloven § 313 er lovens normale ordning at straffebud med strafferamme på fengsel inntil ett år også har et slikt alternativ. Selv om bøtestraff ikke vil være en reaksjonsform som normalt benyttes ved det aktuelle lovbrudd, bør loven likevel åpne for at bot kan anvendes der dette vurderes som adekvat reaksjon. Riksadvokatens syn er at man bør vise varsomhet med å gi egne reaksjonsregler for enkelte lovbruddskategorier. Straffelovens normale system bør følges.

I forlengelsen av dette vil riksadvokaten også bemerke at en ikke uten videre kan dele departementets sterke betoning om at utgangspunktet bør være ubetinget fengsel for voksne lovbrøyttere. I enkelte tilfeller vil samfunnsstraff også være egnet for disse. Sakene vil ha stort spenn i omfang og alvorlighet, og det vil også være forhold som vil være i det nedre sjikt av det straffbare. Dette tilsier at domstolene bør ha mulighet til å benytte det normale spekter av straffereaksjoner.

Dersom en proposisjon tydelig tilkjenner at ubetinget reaksjon er det normale utgangspunkt, bør det som et minimum også bemerkes at samfunnsstraff på vanlig måte kan benyttes dersom hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet, jf. straffeloven § 48 første ledd bokstav b.

Tor-Aksel Busch
(sign)

Terje Nybøe
førstestatsadvokat
(sign)